

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט פלילי מדיניות תביעה - סוגי עבירות ומבצעי עבירה
תאריך: כ"ד ניסן התשמ"ח, 15 אפריל 1985 עדכון: כ"ג תמוז התשס"ב, 3 יולי 2002 מספר הנחיה: 4.1100 (51.052)	מדיניות תביעה כלפי חיילי האו"ם - נוהל ושיקולים בדבר העמדתם לדין פלילי

מדיניות תביעה כלפי חיילי האו"ם - נהל ושיקולים בדבר העמדתם לדין פלילי

מטרת ההנחיה

מטרת ההנחיה היא לקבוע את הנסיבות בהן ניתן להעמיד לדין חייל המשרת בכוחות האו"ם בפני בית-משפט בישראל.

תחולת ההנחיה

(א) הנחיה זו חלה על חיילים וקצינים המשרתים ביחידות האו"ם המוצבות באיזור וכן על בני משפחותיהם (להלן - חיילי האו"ם) ושייכים לאחד מן הכוחות הבאים:

(1) יוניפיל (UNIFIL) - כוח המוצב בלבנון, שחלק מחייליו מתגוררים בישראל או מבקרים בה, בתפקיד או בחופשה.

(2) אונדוף (UNDOF) - הכוח המופקד על הסכם ההפרדה בין ישראל וסוריה. מפקדת הכוח נמצאת בדמשק, אך אנשיה מגיעים לישראל, בחופשה או בתפקיד. כמחצית הכוח מוצב ברמת הגולן (עין זיוון).

(ב) הנחיה זו אינה חלה על -

(1) חיילי הכוח הרב-לאומי בסיני שהוקם במסגרת הסכם השלום עם מצרים. חסינותם של חיילים אלה מוסדרת בחוק חסינויות וזכויות (הכוח הרב לאומי), התשמ"ב - 1982 ובצו שניתן על-פיו על-ידי שרי החוץ והמשפטים (ק"ת התשמ"ג, עמ' 683).

(2) חיילים של כוח האו"ם המוצב בקפריסין. חיילים אלה באים לעתים לחופשה בישראל ואף משתמשים בדרכונים של האו"ם. יש לטפל בחיילים אלה באותה דרך בה מטפלים בתיירים אחרים המבצעים עבירות בעת ביקורם בישראל.

(3) פקידים של האו"ם, פקידי אונר"א (UNRWA), אנשי אונטס"ו (UNTSO).

(4) כדי להסיר ספק, יובהר שהנחיה זאת אינה חלה על דיפלומטים ואנשי כמורה.

המצב המשפטי

(א) בישראל אין הסדר בחוק המעניק חסינות לחיילי האו"ם. במדינות אחרות נובעת החסינות של חיילי האו"ם מהסכמים מיוחדים שנחתמו בין האו"ם ובין אותן המדינות. ישראל לא חתמה על הסכמים כאלה. גם לא קיים עיקרון של המשפט הבינלאומי המנהגי לפיו נהנים חיילי האו"ם מחסינות. אשר על כן, המצב המשפטי בישראל הוא שחייל האו"ם צפוי למשפט, כמו כל אדם אחר המואשם בביצוע עבירה במדינה.

(ב) למרות מצב משפטי זה, העמדה לדין של חייל האו"ם עלולה לעורר קשיים וסיבוכים מדיניים הן עם האו"ם והן עם המדינות השולחות. עמדת האו"ם היא שחיילים אלה נהנים מחסינות וכי אין להביאם לדין לפני בתי-המשפט בישראל. כל החלטה להעמיד חייל או"ם לדין צריכה, איפוא, להתקבל בזהירות ותוך התחשבות בהיבט המדיני של העניין.

הרשות המחליטה

(א) נחשד חייל האו"ם בביצוע עבירה שהיא פשע, יחליט פרקליט המחוז של המחוז בו בוצעה העבירה אם להגיש כתב אישום נגד החייל.

(ב) נחשד חייל האו"ם בביצוע עוון או חטא, תתקבל ההחלטה אם להעמידו לדין על-ידי ראש מחלקת חקירות ותביעות שבמטה הארצי של המשטרה.

(ג) לפני קבלת החלטה בעניין, יתייעץ פרקליט המחוז או ראש מחלקת חקירות ותביעות עם מנהל המחלקה למשפט דיפלומטי ואזרחי באגף היועץ המשפטי של משרד החוץ. התייעצות זו נועדה להבטיח כי ההיבט המדיני יובא בחשבון כראוי.

העמדה לדין - שיקולים כלליים

השאלה אם להעמיד חייל האו"ם לדין תוכרע על-פי מהותה ואופיה של העבירה בה חשוד החייל ועל-פי חומרת התוצאות של העבירה. הנטיה תהיה להעמיד לדין על עבירות חמורות הפוגעות קשה במדינת ישראל ואזרחיה, ואילו בעבירות קלות לסגור את התיק ולהסתפק בבקשה כי החייל יועמד לדין משמעותי ביחידתו. יינתן משקל לאפשרות של מתן פיצוי אזרחי למתלונן על הנזק שהחייל גרם לו, ואם קיימת אפשרות לפצות את קורבן העבירה, יהיה הדבר בשיקולים שלא להעמיד את חייל האו"ם לדין. כמו כן תובא בחשבון חומרת הפגיעה בגופו, ברכושו או ברגשותיו של קורבן העבירה. נוסף לשיקולים אלה, יינתן משקל להיבט המדיני הכרוך בהעמדת חייל האו"ם לדין.

העמדה לדין - סוגי עבירות

בהפעלת שיקול דעתו, יתחשב פרקליט המחוז או ראש מחלקת חקירות ותביעות במשטרה בהנחיות המובאות להלן, לפי סוגי העבירות העיקריות:

(א) עבירות נגד ביטחון המדינה: כולל עבירות לפי סימן ב' (פגיעות בריבונות המדינה), סימן ד' (ריגול) וסימן ו' (פגיעה ביחסי חוץ) לפרק ז' לחוק העונשין, התשל"ז - 1977; עבירות הקשורות בהברחת אמל"ח, לרבות החזקת נשק וחומרי חבלה שלא כדין (סעיף 144 לחוק העונשין); עבירות לפי פקודת מניעת טרור, התש"ח - 1948 - יש להעמיד לדין חייל האו"ם החשוד בעבירות אלה. (הערה: על מעצרו של חייל האו"ם, החשוד באחת מן העבירות האלה, תודיע המשטרה מיד לשב"כ).

(ב) הלבנת הון: יש להעמיד לדין חייל האו"ם על עבירות לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס - 2000.

(ג) עבירות סמים: יש להעמיד חייל האו"ם לדין על עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים, אלא אם כן מדובר בשימוש עצמי או באחזקה של סם לצריכה עצמית בלבד.

(ד) עבירות אלימות חמורות (כגון, רצח, הריגה, אונס, מעשה מגונה בכוח, חבלה בכוונה מחמירה ושווד מזוין וכן עבירה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות, לפי סעיף 203א לחוק העונשין, התשל"ז - 1977): יש להעמיד חייל האו"ם לדין על עבירות אלה.

(ה) עבירות אלימות פחות חמורות (כגון, תקיפה סתם, התפרעות במקום ציבורי, גרימת נזק לרכוש): אלה עבירות מן הסוג שחייל בחופשה עלול לבצע, והנטיה תהיה בדרך-כלל שלא להעמיד חיילי האו"ם לדין על עבירות אלה.

(ו) התפרצויות: בדרך-כלל יש להעמיד לדין.

(ז) גניבות אחרות: אם מדובר בגניבה פשוטה של סכום קטן יחסית, הנטיה תהיה שלא להעמיד לדין.

(ח) מרמה: ההחלטה אם להעמיד לדין מותנית בהיקף המרמה ונסיבותיה. במקרה קל יחסית (כגון, תשלום בשיק שאין לו כיסוי, אכילת ארוחה במסעדה מבלי לשלם), הנטיה תהיה שלא להעמיד לדין, בתנאי שהקורבן יפוצה.

(ט) עבירות תנועה: ככלל, יועמד חייל האו"ם לדין רק אם גרם לתאונה בה נהרג אדם או נפצע קשה. אולם אם האו"ם יאשר כי החייל הנדון נסע שלא בתפקיד, ניתן יהיה להעמידו לדין גם על עבירות אחרות, אם סבורה המשטרה, אחרי התייעצות עם מנהל המחלקה למשפט דיפלומטי ואזרחי באגף היועץ המשפטי של משרד החוץ, כי הנסיבות מצדיקות זאת.

הבאת חייל האו"ם לדין ביחידתו

(א) באותם מקרים בהם מחליט פרקליט המחוז או ראש מחלקת חקירות ותביעות במשטרה כי אין הנסיבות מצדיקות העמדת חייל האו"ם לדין לפני בתי-המשפט בישראל, יש לנסות להביא לכך שהחייל ייענש ביחידתו, אם בדין משמעתי ואם בבית-משפט צבאי.

(ב) פרקליט המחוז או ראש מחלקת חקירות ותביעות במשטרה, לפי העניין, יודיע על כל החלטה שלא להעמיד חייל או"ם לדין לקצין הקישור של צה"ל עם כוחות האו"ם. פרקליט המחוז או ראש מחלקת חקירות ותביעות יביא בפני קצין הקישור פרטים מלאים על החייל ועל העבירה המיוחסת לו. קצין הקישור יביא מידע זה לידיעת הרשות המתאימה בכוחות האו"ם, יודיע על ההחלטה שנתקבלה שלא להעמיד את חייל האו"ם לדין בישראל ויבקש כי החייל יישפט ביחידתו בדין משמעתי או יועמד לדין בפני בית-משפט צבאי של הכוח שעמו נמנה החייל. קצין הקישור יודיע על נכונותה של מדינת ישראל לספק לכוח הנוגע בדבר את חומר הראיות הדרוש לניהול משפט או הליך משמעתי נגד החייל.

(ג) במקרים המנויים לעיל בסעיף-קטן (ב), וכן גם כאשר הוחלט להעמיד את חייל האו"ם לדין בישראל, תדאג המשטרה להעביר את כל המידע הרלוונטי לקצין הקישור של צה"ל עם כוחות האו"ם, אשר יעביר את המידע לרשות המתאימה בכוחות האו"ם.

(ד) קצין הקישור יבקש מכוחות האו"ם לקבל מידע על תוצאות ההליכים שיינקטו נגד החייל ויעקוב אחרי העניין, כדי שבסופו של דבר יתקבל מידע על תוצאות המשפט או ההליך המשמעתי או יתקבל הסבר מדוע החייל לא נענש.

(ה) בכל מקרה בו יתעורר צורך להזמין חייל או"ם לשם מסירת הודעה במשטרה, יעשה הדבר לאחר התייעצות עם ראש מחלקת חקירות ותביעות במשטרה ועם מנהל המחלקה למשפט דיפלומטי ואזרחי באגף היועץ המשפטי של משרד החוץ. ההזמנה למסירת ההודעה תועבר לחייל האו"ם באמצעות קצין הקישור.

מתן עדיפות לטיפול בתיק נגד חייל האו"ם

על המשטרה והפרקליטות לתת עדיפות לטיפול בתיק נגד חייל האו"ם על מנת שמשפטו יתקיים (או שיוחלט שלא להעמידו לדין) בהקדם האפשרי. הצורך בטיפול מזורז נובע הן מהרגישות של הנושא והן מן העובדה שאם החייל ישוחרר בערבות, אין דרך בטוחה להבטיח התייצבותו למשפט. בעבר היו מקרים שבהם הוחלט להעמיד לדין חיילי או"ם אשר גרמו לתאונות דרכים קטלניות, החיילים שוחררו ליחידותיהם ועד אשר הוגשו כתבי אישום והגיעו המועדים למשפטיהם, נשלחו החיילים חזרה למולדתם.